

Høgskolen i Telemark

SLUTTPRØVE

2112 SPRÅKET I UTVIKLING OG VARIASJON

18.05.2011

Tid:	5 timar
Målform:	Nynorsk
Sidetal:	8 inkludert framside
Hjelpemiddel:	Ingen
Merknader:	Kandidaten skal svare på begge dei to oppgåvene. Under oppgåve 1 vel kandidaten eitt av to alternativ. Oppgåve 1 tel 2/3, oppgåve 2 tel 1/3. Det krevst ståkarakter på begge oppgåvene for å få ståkarakter på sluttprøva.
Vedlegg:	6 sider

Eksamensresultata blir offentliggjort på nettet, via StudentWeb.

Avdeling for allmennvitenskaplege fag.

Oppgåve 1 (tel 2/3)

Anten

Språkhistorie

Forklar omgrepa "radikalt" og "moderat" bokmål, og grei ut om argumentasjonen som ligg bak samnorsktanken.

Den vedlagde teksten er henta frå "Forord" til ordlista *Skriv norsk*, som kom ut i 1940. Finn døme i teksten på fonologiske, morfologiske og leksikalske ordformer som hørde heime i radikalt bokmål etter 1938-normalen.

Vedlegg: "Føreord" (ukjend tekst)

eller

Målføre og sociolingvistikk (svar på både pkt. a og pkt. b!)

a. *Tekstvedlegg: "Pitter i Strømvig" (stavangermål, ukjend tekst)*

Peik på karakteristiske dialekttrekk ("målmerke") i lyd- og bøyingsverk som kan brukast for å vise kva for eit målføreområde teksten er henta frå. Kommenter særskilt desse orda i teksten:

ferige (3)

tog (3)

dørå (6)

goe (6)

fløid (12)

møje (12)

onnetrøia (15)

*Vedlegg: Disposisjon for gjennomgåing av målføreprøver
Målføreinnndeling i Sør-Noreg*

b. *Tekstvedlegg: utdrag av "Prøve 10 A og B" av to Bodø-kvinner (kjende tekstar)*

Forklar omgrepa *register*, *repertoar* og *akkommodasjon*. Bruk dette tekstvedlegget som illustrasjon, men vis gjerne til egne døme i tillegg.

Oppgåve 2 (tel 1/3)

Norsk som andrespråk

Forklar omgrepet *mellomspråk*. Lag ein mellomspråksanalyse av den vedlagde teksten.

*Vedlegg: "Dette gjør jeg om ti år" (kjend tekst)
Kort beskrivelse av russisk*

F Ø R E O R D

1
2 Med den nye rettskrivinga av 1938 har bokmålet gjort et langt steg på
vegen fram mot et samnorsk skriftspråk i landet vårt. Det sterke innslaget
4 av tvelyder og endinger på -a i navnord og gjerningsord er ikke bare et
rettskrivingsbrigde, men grunnlaget for ei heilt ny målføring òg. Gjør en full
6 bruk av valfridommen i norsk lei, kan en trygt si at grunntonen i bokmålet
ikke lenger er dansk, men norsk.

8 Det er likevel liten monn i dette dersom en bare er nøgd med å sette
de nye skriftformene og endingene inn i den gamle ordleggingsmåten. En
10 må sjølsagt freste å få til ei mer norsk målføring i det heile. God norsk
målføring og den som har opphavet sitt i dansken, er ofte heilt ulike. Ei
12 mengd av det gamle ordtilfanget i bokmål har lite med norsk folkelynde å
gjøre, og har derfor ikke alltid lett for å samstaves med de nye norske for-
14 mene i rettskrivinga. Mye av det gamle ordtilfanget med unorske forstav-
inger og endinger bør derfor få avløyning i norsk lei.

16 Det er det jeg har fresta å gjøre i denne vesle boka som jeg hermed
sender ut. Jeg har tatt for meg ord og ordlag i bokmålet som ikke lenger er i
18 samsvar med god norsk målføring, og gjør framlegg om avløyning for dem i
andre som er henta frå norske kjelder. I mindre monn er dette alt gjort i de
20 nye ordlistene som er kommet ut, men her har jeg da prøvd å få til ei
samla fornorskingsordliste for bokmålet.

22 Frå bokmål til nynorsk har vi den kjente og gode fornorskingsordboka
til rektor Leiv Heggstad, og den har jeg i stor monn lagt til grunn for ar-
24 beidet mitt. Ellers har jeg nytta Schjøttts dansk-norske ordbok og Gjels-
viks juridiske ordliste.

26 Det er sjølsagt ikke alltid lett å vite kor langt en kan gå i norsk ordval i
de ymse høva; men etter som arbeidet med ordlista skrei fram, fekk jeg mer
28 og mer ei kjensle av at jeg hadde funnet grunntonen som høver med den nye
rettskrivinga. I det heile må jeg si at tanken min ikke har vært å gi ei nor-
30 malform for ordlegginga på bokmål, men å vise til norske kjelder for dem som
vil arbeide seg over i ei så norsk målføring som den nye rettskrivinga gir
32 høve til. Jeg har derfor lagt vinn på å finne avløyning for fremmendorda òg.

Med omsyn til bruken av ordlista vil jeg gjøre merksam på at jeg har
34 gjort greie for dobbeltformene så langt som råd er, så en kan nytte boka
som ei vanlig ordliste, uten å ha ei anna ved sia. — I de linne gjerningsorda
36 med dobbeltkonsonant går jeg regelrett ut frå bortfall av den eine framfor ny
konsonant i fortid: *kalle (-te)* o: *kalte*, men *sleppe (-pte)* o: *sleppte*. — Ord
38 som ikke var å finne i noen av de godkjente ordlistene, har jeg i bøyinga
handsama etter beste skjønn i samsvar med føresegnene for den nye rett-
40 skringa på bokmål.

Til slutt vil jeg gjøre merksam på at denne vesle fornorskingsordlista sjøl-
42 sagt ikke alltid gjør krav på å gi avløyning for de oppførte orda i alle tydingar.

Skien i desember 1939.

Enok Opsund.

1 Pitter i Strømvig

- 2 Eg og 'an Gustav og 'an Marton har vært i Strømvig og bada. Me kledde av oss på veien udigjønå.
3 'An Gustav va' ferige då me kom te' barnahjemme, og eg tog kjangsen med kolonihagen, men 'an
4 Marton måtte venta te' me kom inn, for han har ei onnetrøya så kneppes bag.
5 På bade måtte me betala ti øre, for de me ikkje klarte å lur' oss inn. De va' Marton si sjyll. Han
6 ville gå inn på jentebade for det han såg hu litla Solveig i dørå, hu så e' så goe te' hinka.
7 Me fekk grab'an, men då grein 'an så felt at vaktå hørt' 'an, og så blei me snødne for ti øre kver.
8 Ittepå måtte me forklar'an Marton at det ikkje går an for guttar å gå på jentebade. 'An Gustav sa
9 det så tydeligt at ei ku måtte forstå det: "Jenter e' jenter", sa 'an, "og guttar e' guttar", men 'an
10 Marton forstod ingen ting.
11 Når hu Solveig va' på jentebade så konne vel alltid han og vera der. Han ville ha greia på ka så va'
12 forskjellen. Så måtte eg fortel'an at den store forskjellen var at jentene fløid møje lettare. Eg
13 trur'kje han begreib det heller, for han Marton har møje ved, men det e' 'kje nogen goe sort...
14 På bade va' der møje folk, mest ongar. I basenge' va' der så foldt at eg og 'an Gustav måtte gå fra
15 det andre då me' sko' dok' oss. Imens stod 'an Marton og strefte med onnetrøia si.

Forfatter: Andreas Jacobsen (Ajax)

DISPOSISJON FOR GJENNOMGÅING AV MÅLFØREPRØVER

Viktige målmerke

I ORDFORKLARINGAR

II LYDVERK (fonologi/fonetikk)

A Vokalisme

1. Utvikling av endingsvokal (norr. -a i inf. og sv. fem. ub. sg.), apokope; jamning PH 3.2.2
2. Utv. av norrøne diftongar (ei, øy, au) PH 3.2.4
3. Utv. av norr. korte rotvokalar (lågning, framskyving) PH 3.2.5
4. Diftongering (ny diftong av norr. lang vok.) PH 3.2.4
5. Innskotsvokal (= svarabhakti-vokal) PH 3.2.3

B Konsonantisme

1. Tjukk l PH 3.2.7
2. Retroflekering PH 3.2.8
3. Palatalisering av alveolarar (=dentalar) PH 3.2.9.1
4. Palatalisering av velarar i innlyd PH 3.2.9.2
5. Andre konsonantgruppe-fenomen: assimilasjon, dissimilasjon (differensiasjon/segmentasjon) PH 3.2.11
6. Diverse (t. d. lenisering, r-uttale) PH 3.2.11, 3.2.6

- C **Prosodi** (trykk, tonelag (= tonem), kvantitet) PH 3.2.1, TV 4.2

III FORMVERK (morfologi/bøyingsverk)

A Substantiv

1. St. og sv. fem. i b.sg.
2. Ub. og b. pl.
3. Dativ

PH 3.3.1

B Pronomen (særleg 1. sg. og 1. pl.)

PH 3.3.3

C Adjektiv

TV 4.7.2

D Verb

PH 3.3.2

1. Pres. av st. verb
2. Sv. verb i pres. og pret. (a-verb og e-verb)
3. Fleirtalsbøyning av verb

IV EINSKILDE ORDFORMER (t. d. adverba ikkje, no) PH 3.3.5

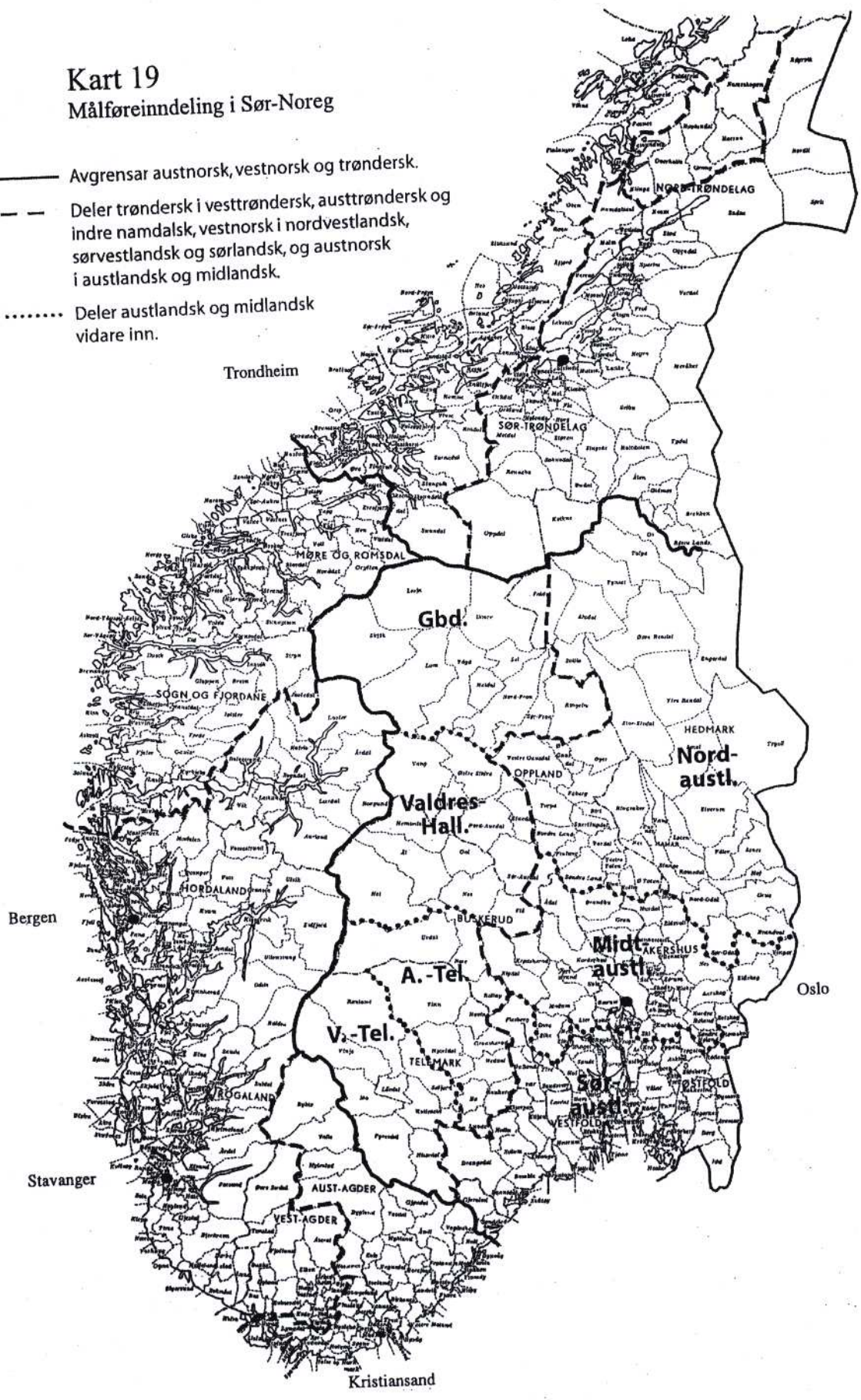
V SYNTAKS (leddstilling, kasusbruk)

VI HEIMFESTING – med utgangspunkt i tab. 4.1 s. 85 i PH (og vidare så langt som råd)

Les parallelt i TV kap. 4, som tek for seg stort sett dei same fenomen!

Kart 19 Målføreinndeling i Sør-Noreg

- Avgrensar austnorsk, vestnorsk og trøndersk.
- - Deler trøndersk i vesttrøndersk, austtrøndersk og indre namdalsk, vestnorsk i nordvestlandsk, sørvestlandsk og sørlandsk, og austnorsk i austlandsk og midlandsk.
- Deler austlandsk og midlandsk vidare inn.

PRØVE 10

A. I PAKT MED NATUREN

Lillian, 41 år, sosialarbeidar:

- 1 Ja, de nu manŕ teŕŕ manŕ e opptatt a, å manŕ
- teŕŕ manŕ vill vær mæ på, menn live e nu en ganŕ
- 3 sånn att manŕ må nu føsst å fræmmst arrbei mæsst-
- patŕ'ŕ a dagen førŕ å kunŕ levv å eksister. Så får
- 5 manŕ nu byŕŕ å tæŕŕk på ka manŕ e intreseŕ i,
- veŕŕskeli, å . . . Å e e vældi intreseŕ i å . . . ja, å
- 7 håll på å ta vare på dæ såmm førŕ ha vør, å går ann
- å ta vare på. Nåkka må vi jo bærre lægg ifrå åss . . .

B. PÅ TELEGRAFEN

Anna, 86 år, pensjonert telegrafist:

- 1 Yrrke mitt, de va te . . . de va telegrafen. Jei jikk
- telegrafskol'n i Trånnjemm i ett år. Da jei va fæŕi
- 3 dær, så kåmm jei hit tilbake ijenn, å så jikk jei . . .
- va jei på telegrafen dær, da. Menn så da mann'n
- 5 minn skulle reise noråver å hann va fæŕi me sinn
- utdann'lse i Trånnjemm, så reiste vi jo noråver dit,
- 7 å da fikk jei pæsst dær, på Kŕrkenes. Så jei va på
- telegrafen dær åsså.

1 Dette gjør jeg om ti år

- I dag er jeg 51 år og bor jeg i Norge. Norsk sosial sistem er veldig bra for gammel. Nå planlegge jeg reiste tilbake i Tsjetsjenia. Tsjetsjenia er andre sistem derfor på første er vanskelig. Pensjone sistem er dolliger. Derfor håper jeg bygge en verksted og reparere bil. Det er ikke så vekst. Jeg er bilmekaniker og prepare restaurer forgasser. På hjemlandet er jeg hage På hagen er mange tre epler, pære og morelen. Jeg liker veldig hagejobb. Når kommer på besøk med mine barnebarne. Jeg tror barnebarne leker på mine hagen. Det er veldig moro. Hvis har jeg penger, kjøpte en bil og reiste til Kaspisk og Svart havet. Jeg liker veldig reiste på tur. I Tsjetsjenina en fint miljø og klima. Er mange fint og høeste fjeil. På fjeil er mange tiper dur. Dromme jeg laget en godt film om dur og fjeil. Når blir jeg gammel håper på kvelden sitter på sofa og se på TV den film. Tror jeg det blir fint og veldig interessant. Hvis du vil få fint gammelstide, trenger jobbet mye i dag. Når sitter du foran kamin og husker det er moro. I dag vet ikke hva blir etter 10 år. Alt er fantasie.

Russisktalende tsjetsjensk mann, 3 år i Norge, kan også en del andre språk. 203 ord

Kort beskrivelse av russisk

Syntaks

Friere ordstilling enn norsk, siden syntaktiske funksjoner kommuniseres via bøyingsformer
Er subjektet et pronomen, kan det utelates
Mye bruk av underordnede ledd, både på setnings- og frasenivå

Morfologi

Relativt syntetisk, dvs. mer bøyning enn norsk
Substantiv har 3 kjønn som norsk, men likevel ikke samme inndeling. Ikke kategori for bestemthet, men for tall og kasus
Verb bøyes i kategorier for aspekt (*durativt* el. *perfektivt* aspekt), person, tall og tempus. Men det er bare én kategori for fortid, og fordeling av preteritum og perfektum (*presens perfektum*, *preteritum perfektum*) på norsk blir vanskelig.

Uttale

5 vokalfonem: / i e u o a /
Mange frikative konsonanter
Kan ha konsonantgrupper både foran og etter vokalen
Vokal- og konsonantlengde er irrelevant